

УДК 321.01:007:004

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v052.2024.46>**Л. В. Ярова**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7462-9069>доктор політичних наук, професор,
завідувачка кафедри соціології

Національного університету «Одеська юридична академія»

М. В. КуртіковORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-3537-2624>

здобувач вищої освіти

Національного університету «Одеська юридична академія»

КІБЕРПРОСТІР ТА «ЦИФРОВЕ СУСПІЛЬСТВО»: ТЕХНОЛОГІЇ, СОЦІУМ, ПОЛІТИКА

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Концепція «інформаційного суспільства», яка стала продовженням теорій цивілізаційного прогресу та розвитку технологій (зокрема, «теорії промислових революцій», «теорії хвиль цивілізації», «постіндустріального суспільства», ін.) та, водночас, утворила передумови для теорії «цифрового суспільства», має міждисциплінарний характер. Продовженням концепції «інформаційного суспільства» є теорія «цифрового суспільства», яка визначає соціальні та політичні трансформації під впливом розвитку інформаційних технологій та цифровізації. Вона поєднує теоретичні здобутки природознавчих наук та філософію, кібернетику та економіку, дослідження у сфері соціології, політології, футурології, психології тощо. Цифрове суспільство можна ідентифікувати як нову цивілізацію, засновану на взаємодії у кіберпросторі. Адже вона функціонує на основі нових технологій, які сприяють формуванню індустрій, як-от «...розвиток IoT («інтернет речей», збір даних, автоматизація виробництва); керування великими даними (транзакції, інформація в Мережі, IP-камери, IP-телефонія, логіни, геолокації); когнітивні технології (самонавчання, штучний інтелект та машинне навчання, нейромережі, семантичні поля та мережі); розвиток ринку віртуальних валют (криптовалюти, біткойн, WebMoney); краудсорсинг (спільні інформаційні платформи), шеринг-економіка (спільне споживання) та пірингові мережі (поширення даних, треки); розвиток мобільного інтернету; передова робототехніка та автономний транспорт; віртуальна реальність та доповнена реальність; передові технології виробництва та 3D-друк; кібербезпека; нові джерела енергії та технології; передові матеріали, біотехнології та геноміка та ін.» [6, с. 25].

Визначаючи вплив чотирьох промислових (індустріальних) революцій на розвиток цивілі-

зації протягом останніх трьохсот років, науковці прогнозують у концепції «суперінтелектуального суспільства» появу та розвиток «Суспільства 5.0». На її основі вибудовуються стратегії, мета яких «...полягає у покращенні якості життя людини шляхом максимальної інтеграції цифрового середовища із фізичним простором, що дозволяє оптимізувати використання ресурсів не лише на рівні кожного окремого індивіда, але на рівні всього суспільства. Суперінтелектуальне суспільство стає таким, оскільки інтернет речей, штучний інтелект, робототехніка та великі дані використовуються не лише у сфері бізнесу та виробництва, а пронизують усі галузі життєдіяльності сучасного суспільства, стверджують автори концепції» [7, с. 8]. Відзначимо, що саме ця концепція може виявитись найбільш релевантною для дослідження впливу Штучного Інтелекту на суспільство. Адже саме із цим пов'язується подальший розвиток технологій. У цифровому суспільстві актуалізується проблема дослідження появи «віртуальної реальності», цифрових технологій, формування кіберпростору. Концепція цифрового суспільства виокремлює специфічний та унікальний простір соціальної та політичної взаємодії сучасності – кіберпростір. Погодимося із тим, що «...людина у кіберпросторі почала змінюватися і набувати нових параметрів існування, вона стала більше знати, але менше розуміти; вона стала більше користувачем, ніж творцем; вона фактично перестає критично мислити і вступає в поле сліпої довіри. По суті, людина і суспільство вступають у поле кіберпростору, яке умовно можна називати масовим суспільством, що має свої віртуальні виміри» [5, с. 23–24].

Цифровізація соціальної та політичної взаємодії у кіберпросторі утворює не лише нові можливості щодо швидкості зв'язку та якості комунікації, а й суттєві загрози – розвитку маніпуляцій інформацією, інформаційного тоталітаризму, кіберзагрози та цифрову нерівність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Дослідженню кіберпростору та цифрового суспільства присвячено ґрунтовні роботи українських та зарубіжних авторів. Зокрема, слід відзначити монографію «Цифрова епоха: міждисциплінарний дискурс» [7]. У ній розкрито сутність міждисциплінарного дискурсу щодо цифрової епохи, зокрема, автори зазначають: «Цифровізація всього нашого життя перетворюється в реальність сьогодення, вона сприяє трансформації інформаційного суспільства в суспільство цифрове. Цифрове суспільство – це цивілізація, створена з урахуванням цифрових технологій і штучного інтелекту. Під цифровим суспільством слід розуміти сучасну стадію розвитку інформаційного суспільства, у якій найважливіше значення має не інформація в цілому, а насамперед її цифровий формат, методи оцифровки, кодування та передачі інформації. Інфраструктура цього суспільства функціонує за допомогою цифрових технологій (технології великих даних і штучного інтелекту, алгоритмів та алгоритмічних систем, хмарних обчислень тощо), а базовою формою організації та соціальної взаємодії є мережеві структури та платформи. Інтернет стає генеральною соціально-економічною платформою, у ролі основних наскрізних технологій виступають великі дані (Big Data), штучний інтелект (Artificial Intelligence – AI), технології віртуальної та доповненої реальності (VR, AR), квантові технології та «системи розподіленого реєстру» (Blockchain) – і це все з'являється у різноманітних поєднаннях та проявах у житті кожної людини» [7, с. 9].

У монографії В. Дубова досліджується кіберпростір як новий вимір геополітичного суперництва [4]. Автор зазначає: «Людство завжди прагнуло якнайповніше опанувати всі доступні йому простори. Об'єктивно це пов'язано з бажанням використати їх для цивілізаційного зростання, посилення економічних і політичних позицій держав, що з необхідністю призводило до виникнення протиріч. У результаті всі простори рано чи пізно перетворювалися на «території» запеклих протистоянь і конкурентної боротьби у сфері внутрішніх і зовнішніх відносин. Щойно людина завдяки авіаційним і ракетним технологіям опанувала *повітря* й *космос* (третій і четвертий простори), розпочалася їх мілітаризація та внутрішня боротьба за гегемонію... На простір мілітарної змагальності перетворюється і п'ятий – кіберпростір – буття, винятковість якого пов'язана з тим, що він єдиний з усіх п'яти наразі опанованих людиною просторів є екстериторіальним, адже практично позбавлений географічних обмежень. При цьому залежність сучасної людини від кібер-

простору є лише трохи меншою, ніж від інших. Саме від кіберпростору, від його стану, функціональності, передбачуваності та прогнозованості залежить стабільність світової економіки, безпека людей, всезагальне зростання добробуту, суспільний розвиток» [4, с. 9].

Монографію І. Девтерова присвячено дослідженню проблеми соціалізації людини у кіберпросторі [3]. Розглядаючи соціалізацію у кіберпросторі у комплексі технологічних та соціальних трансформацій, автор зазначає: «Система взаємодії в кіберпросторі – це безпосередній прояв процесів соціальної взаємодії. Основним протиріччям сучасних процесів інформатизації виступає протиріччя між загальнозначущим сенсом виробництва соціальної комунікації та індивідуально значимим процесом використання її в ситуації реалізації систем ціннісно-нормативних підстав особистісної діяльності, що історично мають місце. Умовою формування нового кіберкомунікативного континууму є вся сукупність загальноцивілізаційних умов таких високо-спеціалізованих видів діяльності, які обумовлюють існування (як фізичне, так і духовне, ідеологічне) такого явища, як Мережа. Об'єктивно в її здійсненні задіяне все глобальне співтовариство, але суб'єктивно воно розділене на різні соціокультурні фрагменти, що мають через це різні позиції в кіберкомунікації. В мережі Інтернет соціальна комунікація реалізується завдяки адаптації користувача до системи знань, вироблення умінь використовувати те, чи інше знання у якості соціального продукту та інтегруватись у глобальний комунікативний простір. Сутністю такої інтеграції постає як розвиток особистості чи суспільства у прогресивному напрямку, так і їх деградація, яка, насамперед, пов'язана з відсутністю стимулів до конструктивного мислення, оскільки мережа Інтернет пропонує свої способи соціальної комунікації, які, як правило, є привабливими, але руйнівними за своєю сутністю» [3].

У цілому, незважаючи на ґрунтовні наукові праці, присвячені становленню кіберпростору та цифровому суспільству, відзначимо, що недостатньо уваги приділяється їх взаємообумовленості та зв'язку із комплексними технологічними, соціальними та політичними трансформаціями.

Формулювання мети статті. Метою статті є визначення сутності та зв'язку кіберпростору і цифрового суспільства, розвитку технологій, соціальної та політичної взаємодії у цифровому суспільстві.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Кіберпростір є надбанням цифрового суспільства, він виникає на базі технологій, які створили передумови для мережі інтернет, розвитку комунікації, віртуальної реальності

тощо. Кіберпростір дозволяє індивіду вийти за межі фізичного простору, змінює характеристики соціального та політичного просторів у віртуальному світі. Слід погодитись із тим, що «Термін «кіберпростір» є сполученням двох слів «кібер» і «простір». Слово «кібер» походить від грецького «kyber» та означає «над»... буквально кіберпростір – це певна надтериторія. У перекладі з англійської кіберпростір (engl. cyberspace) – інтерактивне інформаційне середовище, яке функціонує за допомогою комп'ютерних систем. З іншого боку, кіберпростір – це винахід людства, який швидко розвивається та розвиває саме людство у соціальній, економічній, технологічній і багатьох інших сферах» [5, с. 24]. До ознак кіберпростору відносяться: «...це інформаційний простір; він є комунікативним середовищем; утворюється за допомогою технічних (комп'ютерних) систем. З огляду на це кіберпростір можна розглядати як: 1) локальне середовище, у випадку функціонування засобу комп'ютерної техніки, який не під'єднано до мережі, та як розосереджене середовище, яке виникає в разі підключення засобу комп'ютерної техніки до 2) локальної або 3) глобальної мережі передачі даних (Інтернет)» [5, с. 24].

Цифрове суспільство визначається як один із етапів розвитку інформаційного суспільства, повною мірою це стосується концептуалізації цифрового суспільства у теоретичному дискурсі.

М. Яценко, досліджуючи теорію «інформаційного суспільства» Й. Масуди та теорію «суспільства знань» П. Друкера, зазначає, що «В соціологічному дискурсі інтерес до явища цифрової нерівності виникає з популяризацією наприкінці ХХ століття теорій інформаційного суспільства. Концепція інформаційного суспільства пов'язана з визначенням нового стану соціокультурної реальності як такої, де основним фактором структурування є комп'ютерно-інформаційні технології, їх доступність і можливості бути ресурсом для капіталізації як на організаційному рівні так і на особистісному... Інформація стає предметом масового споживання, з'являються нові критерії оцінки суспільного розвитку такі як: кількість комп'ютерів, мобільних телефонів; поступово починають вироблятися правові засади функціонування інформаційного суспільства» [8, с. 37].

Слід безумовно погодитись із тим, що «...головний сенс використання поняття «інформаційного суспільства» у суспільствознавчих (зокрема, і в політологічних) дослідженнях та в соціальній практиці полягає у його сприйнятті як певної світоглядної парадигми, що містить системно-параметричну матрицю, основою детермінантою якої є зростання впливу розвитку інформаційно-комунікативних технологій на глобальні цивілізаційні зміни. При такому підході парадигма «інформа-

ційного суспільства» носить відкритий характер, тому що її сутнісні риси визначаються та конкретизуються не лише вже оприлюдненими концептуальними моделями, але й коригуються новими, які ще тільки розробляються, або будуть розроблені в найближчому майбутньому» [1, с. 67].

Щодо теорій промислових (індустріальних) революцій, то у них фокус дослідницької уваги якраз зосереджений на змінах у технологіях – послідовних переходах від мануфактурного виробництва до фабричного на основі технології парового двигуна під час першої промислової революції та становлення інформаційних технологій мережі Інтернет та Штучного Інтелекту під час четвертої промислової революції. Зміни, спричинені технологічним розвитком мають справді революційний характер, адже вони спричиняють зміни у соціальній структурі суспільства, соціальній та політичній взаємодії, економічних відносинах тощо.

Деякі автори взагалі зводять усю історію людства до історії промислових революцій: «Історія людства – історія промислових революцій. Під терміном «промислова революція» доцільно розуміти трансформацію життєдіяльності суспільства, що виражається: у зміні технологічного способу виробництва товарів і послуг; структурних зрушеннях; змінах економічного та інституційного механізмів у рамках господарської системи на всіх рівнях її функціонування (мега-, макро-, мезо- та мікрорівні)» [7, с. 4].

У цілому, слід погодитись із цією думкою, адже вплив технологій на суспільство має комплексний характер, трансформуючи економіку, політику, мораль; технології, змінюючи відносини між індивідами, конструюють не лише віртуальну реальність, а й сприяють утворенню нових соціальних та політичних інститутів. Зокрема, під впливом мережевих інтернет-комунікацій трансформується інститут масмедіа, який був одним із визначальних для демократичного суспільства індустріальної епохи.

Телебачення та преса впливали на політику та вибори, а професійні журналісти були «сторожовими псами» демократії, посередниками між владою та громадянами. Натомість, завдяки розвитку мережі Інтернет традиційні медіа (телебачення, радіомовлення, друковані медіа) поступово втрачають аудиторію. З'являються нові технології – від соціальних мереж до електронного голосування, а на зміну журналістам приходять блогери.

Слід погодитись із запропонованою періодизацією чотирьох промислових (індустріальних) революцій: «Перша промислова революція ознаменувалася переходом від ручного, ремісничо-мануфактурного й доморобного виробництва до великого машинного фабрично-заводського

виробництва завдяки використанню енергії парового двигуна. Впровадження нових технологій зайняло багато часу, тому період, про який йдеться, був між 1760 і 1820 роками, або 1840 роками в Європі та Сполучених Штатах. Його наслідки вплинули на текстильне виробництво, яке першим прийняло такі зміни, а також на металургійну промисловість, сільське господарство та видобуток корисних копалин, це також мало вплив на суспільство, почався процес формування середнього класу... Друга промислова революція, також відома як технологічна революція, – це період між 1871 і 1914 роками, який став результатом встановлення розгалужених залізничних і телеграфних мереж, пароплавів, що сприяло швидшому переміщенню людей та ідей, а також електрифікація, що дозволило заводам створити сучасну виробничу, конвеєрну лінію. Також у ході другої промислової революції відбувся перехід від вугілля як головного енергоносія до використання нафти, розвиток хімічної промисловості, металургії, було створено літак, запущено масове комерційне виробництво автомобілів та інших споживчих товарів... Рівень життя та купівельна спроможність грошей швидко зростали, нові технології проникали в повсякденне життя середнього та робітничого класів. Третя промислова революція, також відома як цифрова революція, розпочалася в другій половині XX ст. Вона характеризується переходом до економіки, зосередженої на інформаційних технологіях, що відзначається появою персональних комп'ютерів, інтернету та поширеною цифровізацією зв'язку та промислових процесів... Нова промислова революція, на порозі якої стоїть світове співтовариство, отримало назву «Індустрія 4.0» або Четверта промислова революція, що характеризується цілою низкою нових технологій, які дублюють фізичні, цифрові та біологічні світи, що впливають на всі сфери: економіку, промисловість і навіть складні ідеї про те, що означає бути людиною» [7, с. 4–6].

На кожному із етапів становлення соціальних відносин від впливом хвиль «промислових революцій» відбувалось формування та трансформації політичних інститутів та політичних режимів. Від імперій, як форми організації влади й монархічного правління відбувся перехід до національних держав і демократичних політичних режимів. Водночас, зберігають вплив авторитарії, а авторитарні лідери час від часу приходять до влади у демократичних державах за результатами вільних виборів. У сучасному світі відзначається небезпека нового типу тоталітаризму – інформаційного, який буде спиратись не на репресивні моделі минулого, а на контроль за інформацією і використання маніпулятивних технологій задля контролю над поведінкою індивідів.

Однією із небезпек цифрового суспільства є «цифровий розрив». Йдеться про неможливість забезпечити рівний доступ до інформації, електронних послуг та кіберпростору у цілому для усіх громадян. Слід безумовно погодитись із М. Бучиним, який зазначає: «Цифровий розрив (англ. digital divide) – явище, яке характеризує асиметричність у доступі до інформаційних джерел у різних суб'єктів. Цифровий розрив має національний (різні можливості щодо доступу до інформаційних технологій у різних суспільних прошарках всередині одного соціуму) та глобальний (диференціація різних держав чи навіть цілих регіонів світу за можливістю користуватися інформаційними технологіями) виміри» [2, с. 311].

У кіберпросторі цифрового суспільства виникають та розвиваються наступні процеси, які визначальним чином впливають на соціальні та політичні відносини. Йдеться про мережевізацію, датифікацію, платформізацію та алгоритмічне управління.

Погодимось: «Мережевізацію суспільства можна визначити як потенційну можливість включення кожного об'єкта у відносини з іншими акторами у нематеріальній якості... Мережевізація є драйвером економіки високих технологій, де децентралізація визначає ефективність та гнучкість функціонування підприємств, що у фізичній реальності можуть розташовуватись на різних континентах. Мережевізація створює зовсім інший світ комунікацій, вона руйнує кордони і час, вибудовує новий віртуальний світ, який надає людині нові можливості та породжує нові загрози... датифікація (datafication), тобто процес кількісної оцінки та монетизації людського життя за допомогою цифрової інформації... Датифікація належить до процесу перегорення різних аспектів життя, бізнесу та суспільства на дані. Це передбачає оцифрування та кількісну оцінку раніше не оцифрованої або неквантованої інформації, що дозволяє вимірювати, записувати та аналізувати її... У результаті формуються «великі дані» (англ. big data)... Наступний процес – платформізація (platformisation) – відображає процес проникнення цифрових платформ в різні сфери життя, унаслідок чого відбуваються глибокі трансформації наявних соціальних та культурних практик, режимів створення суспільних норм та цінностей, механізмів громадського контролю та управління... Платформізація визначає функціонування соціальних інститутів, здійснення економічних операцій, реалізацію соціальних та культурних практик. Саме платформи створюють сучасні соціальні структури. Платформи дозволяють «переносити» в цифрове середовище різні форми соціальних взаємодій: спілкування (соціальні мережі та месенджери), покупки (вір-

туальні дошки оголошень та електронні торгові майданчики), пошук роботи (онлайнрекрутмент) та ін. Останній процес – алгоритмічне управління (algorithmic governance) – висуває на перший план ідею про те, що цифрові технології особливим чином конструюють соціальне середовище. Багато повсякденних практик відтворюються і регулюються за допомогою цифрових пристроїв, що функціонують на базі програмного забезпечення, основу якого складають алгоритми» [6, с. 29–31].

Отже, кіберпростір, який виникає у цифровому суспільстві суттєво впливає на соціальні та політичні відносини, інституційний дизайн, соціалізацію індивідів тощо.

Висновки. Відтак, виникнення та розвиток кіберпростору безпосередньо пов'язується із цифровим суспільством. В основі кіберпростору – трансформації соціальних та політичних відносин під впливом технологічних новацій та створення віртуальної реальності.

Концепція цифрового суспільства є продовженням досліджень «інформаційного суспільства», її генеза обумовлена міждисциплінарним теоретичним контекстом та теоріями «промислових (індустріальних) революцій», «цивілізаційних хвиль», «суспільства знань», «постіндустріального суспільства» тощо.

У цифровому суспільстві розвиваються технології IoT («інтернет речей»), Big Data (аналіз та управління великими даними), блогінг, технології е-голосування та е-демократії, віртуальні послуги та валюти («криптовалюти»), кібербезпека тощо. На основі теорії чотирьох промислових (індустріальних) революцій конструється теорія «суперінтелектуального суспільства», яка відкриває нові можливості для дослідження кіберпростору в «Суспільстві 5.0».

Кіберпростір характеризується екстериторіальністю, це певна «надтериторія», яка виступає відкритим комунікативним середовищем, що створюється за допомогою нових технологій. За допомогою технологій мережевізації, датифікації, платформізації та алгоритмічного управління кіберпростір впливає на соціальні та політичні відносини: від інституційного дизайну до соціалізації індивідів.

Література

1. Білоусов О. С. Розвиток концепцій інформаційного суспільства: від формування теорії постіндустріалізму до сучасності. *Актуальні проблеми політики*. 2013. Вип. 49. С. 60–68. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/014a2b05-98ed-43cd-be2b-350906f94593/content>
2. Бучин М. Цифровий розрив. Сучасна політична лексика : енциклопед. Словник-довідник / [І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.]; за наук. ред. Хоми Н. М. Львів : «Новий Світ-2000», 2015. С. 311–312.

3. Девтеров І. В. Соціалізація людини у кіберпросторі: монографія. Київ: НТУУ «КПІ», 2012. 360 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/30249>

4. Дубов Д. В. Кіберпростір як новий вимір геополітичного суперництва : монографія. Київ: НІСД, 2014. 328 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2015-02/Dubov_mon-89e8e.pdf

5. Тетевін, М. С. Хорватова, О. О. З історії питання міжнародно-правового розуміння кіберпростору. *Часопис Київського університету права*. 2022. № 2-4. С. 23–26. <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2-4.2022.02>

6. Требін М. П. Цифрове суспільство: загальна характеристика. Український соціум: соціально-гуманітарний аналіз сучасності та прогноз майбутнього : матеріали XXVI Всеукр. наук.-практ. конф., 29 серп. 2024 р. / [редкол.: Панфілов О. Ю. (голова), Погрібна В. Л., Прудников В. А. та ін.]; ГО «Аналітичний центр сучас. гуманітаристики»; Харків. асоц. політологів. Харків: Право, 2024. С. 24–35. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/33614>

7. Цифрова епоха: міждисциплінарний дискурс : монографія / [А. А. Гедзик, Т. В. Ковальова, О. Ю. Коцюрба та ін.]; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики. Харків : Право, 2024. 214 с. DOI: <https://doi.org/10.31359/9786178518141>

8. Яценко М. А. Цифрова нерівність в інформаційному суспільстві. *Трансформація українського суспільства в цифрову еру* : матеріали Всеукраїнського круглого столу (м. Одеса, 25 березня 2022 р.) / відп. ред. Ю. І. Шмаленко ; каф-ра соціології НУ «ОЮА». Одеса, 2022. С. 37–41. URI: <https://hdl.handle.net/11300/18389>

Анотація

Ярова Л. В., Куртіков М. В. Кіберпростір та «Цифрове суспільство»: технології, соціум, політика. – Стаття.

Статтю присвячено впливу кіберпростору та цифрового суспільства на технології, соціум та політику. Відзначено міждисциплінарність концепції «інформаційного суспільства». З одного боку, вона стала продовженням «теорії промислових революцій», «теорії хвиль цивілізації», «постіндустріального суспільства», «суспільства знань». З іншого боку – утворила передумови для теорії «цифрового суспільства». Теорія «цифрового суспільства» визначає соціальні та політичні трансформації під впливом розвитку інформаційних технологій та цифровізації. Відзначено, що саме ця концепція може виявитись найбільш релевантною для дослідження впливу Штучного Інтелекту на суспільство.

Цифровізація соціальної та політичної взаємодії у кіберпросторі утворює не лише нові можливості щодо швидкості зв'язку та якості комунікації, а й суттєві загрози – розвитку маніпуляцій інформацією, інформаційного тоталітаризму, кіберзагрози та цифрову нерівність.

Відзначено, що незважаючи на ґрунтовні наукові праці, присвячені становленню кіберпростору та цифровому суспільству, недостатньо уваги приділяється їх взаємообумовленості та зв'язку із комплексними технологічними, соціальними та політичними трансформаціями.

Кіберпростір є надбанням цифрового суспільства, він виникає на базі технологій, які створили передумови для мережі інтернет, розвитку комунікації, віртуальної реальності тощо. Кіберпростір дозволяє індивіду вийти за межі фізичного простору, змінює характеристики соціального та політичного просторів у віртуальному світі. Зміни, спричинені технологічним розвитком мають справді революційний характер, адже вони спричиняють зміни у соціальній структурі суспільства, соціальній та політичній взаємодії, економічних відносинах тощо.

Зокрема, під впливом мережевих інтернет-комунікацій трансформується інститут масмедіа, який був одним із визначальних для демократичного суспільства індустріальної епохи.

У цифровому суспільстві розвиваються технології IoT («інтернет речей»), Big Data (аналіз та управління великими даними), блогінг, технології е-голосування та е-демократії, віртуальні послуги та валюти («криптовалюти»), кібербезпека тощо.

Кіберпростір характеризується екстериторіальністю, це певна «надтериторія», яка виступає відкритим комунікативним середовищем, що створюється за допомогою нових технологій. За допомогою технологій мережевізації, датифікації, платформізації та алгоритмічного управління кіберпростір впливає на соціальні та політичні відносини: від інституційного дизайну до соціалізації індивідів.

Ключові слова: кіберпростір, цифрове суспільство, політика, Інтернет, інформаційне суспільство, кібербезпека, соціальні інститути, масмедіа.

Summary

Yarova L. V., Kurtikov M. V. Cyberspace and “Digital society”: technologies, society, politics. – Article.

This article explores the impact of cyberspace and digital society on technologies, society, and politics. The interdisciplinary nature of the “information society” concept is highlighted. On the one hand, it served as a continuation of “theories of industrial revolutions,” “theories of waves of civilization,” “post-industrial society,” and “knowledge society.” On the other hand, it laid the groundwork for the theory of “digital society.” The “digital society” theory defines social and political

transformations under the influence of information technology development and digitalization. It is noted that this concept may prove to be the most relevant for researching the impact of Artificial Intelligence on society.

The digitalization of social and political interaction in cyberspace creates not only new opportunities for communication speed and quality but also significant threats – the development of information manipulation, informational totalitarianism, cyber threats, and digital inequality.

It is noted that despite extensive scholarly works dedicated to the formation of cyberspace and digital society, insufficient attention is paid to their interdependence and connection with complex technological, social, and political transformations.

Cyberspace is an achievement of the digital society, emerging from technologies that created the prerequisites for the internet, the development of communication, virtual reality, and so on. Cyberspace allows individuals to transcend physical space, altering the characteristics of social and political spaces in the virtual world. The changes caused by technological development are truly revolutionary, as they lead to shifts in the social structure of society, social and political interaction, economic relations, and more.

In particular, under the influence of networked internet communications, the institution of mass media, which was one of the defining features of a democratic society in the industrial era, is transforming.

In the digital society, technologies such as IoT (“Internet of Things”), Big Data (analysis and management of large data), blogging, e-voting and e-democracy technologies, virtual services and currencies (“cryptocurrencies”), cybersecurity, etc., are developing.

Cyberspace is characterized by extraterritoriality; it is a certain “supraterritory” that acts as an open communicative environment created using new technologies. Through technologies of networkization, datafication, platformization, and algorithmic control, cyberspace influences social and political relations: from institutional design to the socialization of individuals.

Key words: cyberspace, digital society, politics, Internet, information society, cybersecurity, social institutions, mass media.